

STATİK MOMENT VE KÜTLE MERKEZİ

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Kütle Merkezi

Bir Boyutlu Kütlelerin Statik Momenti ve Kütle Merkezi

I. Maddesel noktaların oluşturduğu sistemin statik momenti ve kütle merkezi:

Şekil 1 de görüldüğü gibi bir ince çelik metal üzerine 0 noktasına uzaklıkları x_i ve kütleleri m_i olan n tane maddesel nokta yerleştirelim. Bu durumda bu sistemin toplam kütlesi $m = \sum_{i=1}^n m_i$ olur. Her bir kütle çelik çubuğu aşağı doğru iter. Her bir i için $x_i m_i$ değerine 0 noktasına göre m_i kütlelerinin **momenti veya statik momenti** bazen de **birinci momenti** denir. $\sum_{i=1}^n x_i m_i$ değerine sistemin (m nin) 0 noktasına göre **momenti veya statik momenti** bazen de **birinci momenti** denir. Böylece sistemin herhangi bir $\bar{x}$ noktasına göre statik momenti $\sum_{i=1}^n (\bar{x} - x_i) m_i$ olur. Bu durumda $\sum_{i=1}^n (\bar{x} - x_i) m_i = 0$ ise çelik çubuk dengede olur. O halde kütlelerin merkezi $\sum_{i=1}^n (\bar{x} - x_i) m_i = 0$ özelliğini sağlayan $\bar{x}$ noktasıdır. Bu nokta şu şekilde bulunur. $\sum_{i=1}^n (\bar{x} - x_i) m_i = 0$ ise

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

$$0 = \sum_{i=1}^n (\bar{x} - x_i) m_i = \sum_{i=1}^n \bar{x} m_i - \sum_{i=1}^n x_i m_i = \bar{x} \sum_{i=1}^n m_i - \sum_{i=1}^n x_i m_i$$

olur. Böylece

$$\bar{x} \sum_{i=1}^n m_i - \sum_{i=1}^n x_i m_i = 0$$

yani

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i m_i}{\sum_{i=1}^n m_i} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i m_i}{m}$$

olur. Şekil ye bakınız.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

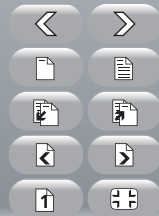
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

II. Değişken yoğunluklu maddesel çubuğun statik momenti ve kütle merkezi:

Şimdi değişken yoğunluklu bir boyutlu l uzunluğunda bir maddesel çubuğun (örneğin ince bir telin) statik momentini ve kütle merkezini bulalım. Şekil $\textcircled{P}$ de görüldüğü gibi reel eksen üzerine yerleştirelim. Maddesel çubuğun yoğunluğu x in sürekli bir $\rho : [0, l] \rightarrow \mathbb{R}$ fonksiyonu olarak verilsin. $[0, l]$ aralığının bir bölüntüsü

$$P = \{0 = x_0, x_1, x_2, \dots, x_{i-1}, x_i, \dots, x_{n-1}, x_n = l\}$$

ve $\Delta x_i = x_i - x_{i-1}$ olsun. Bu durumda maddesel çubuğun $[x_{i-1}, x_i]$ aralığındaki kütlesi yaklaşık olarak $\rho(t_i)\Delta x_i$ olur. Bu durumda maddesel çubuğun $[x_{i-1}, x_i]$ arasındaki parçasının $\bar{x}$ noktasına göre statik momenti $t_i \in [x_{i-1}, x_i]$ olmak üzere

$$\rho(t_i)(\bar{x} - t_i)\Delta x_i$$

olur. Bu durumda maddesel çubuğun $\bar{x}$ noktasına göre statik momenti yaklaşık olarak

$$\sum_{i=1}^n \rho(t_i)(\bar{x} - t_i)\Delta x_i$$

olur. Böylece maddesel çubuğun dengede olması için

$$\sum_{i=1}^n \rho(t_i)(\bar{x} - t_i)\Delta x_i = 0$$

olmalıdır.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

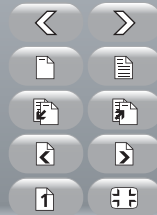
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Bu durumda

$$0 = \sum_{i=1}^n \rho(t_i)(\bar{x} - t_i)\Delta x_i = \bar{x} \sum_{i=1}^n \rho(t_i)\Delta x_i - \sum_{i=1}^n \rho(t_i)t_i\Delta x_i$$

ve dolayısıyla

$$\bar{x} \sum_{i=1}^n \rho(t_i)\Delta x_i = \sum_{i=1}^n \rho(t_i)t_i\Delta x_i$$

olur. O halde

$$\bar{x} \lim_{\|P\| \rightarrow 0} \sum_{i=1}^n \rho(t_i)\Delta x_i = \lim_{\|P\| \rightarrow 0} \sum_{i=1}^n \rho(t_i)t_i\Delta x_i$$

yani

$$\bar{x} \int_0^l \rho(x) dx = \int_0^l x\rho(x) dx$$

olur. Buradan

$$\bar{x} = \frac{\int_0^l x\rho(x) dx}{\int_0^l \rho(x) dx}$$

elde edilir.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

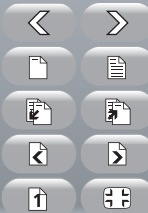
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Buna göre çubuğun 0 noktasına göre statik momenti

$$S_0 = \int_0^l x \rho(x) dx$$

olur. Böylece çubuğun kütlesi

$$m = \int_0^l \rho(x) dx$$

olmak üzere kütle merkezi

$$\bar{x} = \frac{\int_0^l \rho(x)x dx}{\int_0^l \rho(x) dx} = \frac{S_0}{m}$$

olur. Buradan $S_0 = m\bar{x}$ olur.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Örnek 1.

Şekil 7.1 deki maddesel noktaların kütleleri sırasıyla 5,8,6,12,4,2,6,3,10 olduğuna göre bu dokuz maddesel noktanın oluşturduğu sistemin kütle merkezini bulalım.

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^9 x_i m_i}{\sum_{i=1}^9 m_i} = \frac{2 \times 5 + 3 \times 8 + 5 \times 6 + 6 \times 12 + 8 \times 4 + 9 \times 2 + 11 \times 6 + 13 \times 3 + 14 \times 10}{5 + 8 + 6 + 12 + 4 + 2 + 6 + 3 + 10} = \frac{431}{56} = 7.6964$$

olur.

Örnek 2.

Uzunluğu 2 metre ve yoğunluğu $p(x) = \frac{x^3}{4}$ fonksiyonu ile verilen çubuğun kütle merkezini bulalım.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

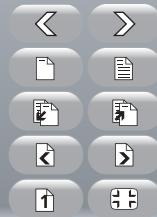
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

$$m = \int_0^2 \frac{x^3}{4} dx = \frac{1}{4} \int_0^2 x^3 dx = \frac{1}{4} \frac{x^4}{4} \Big|_0^2 = 1$$

ve

$$S_0 = \int_0^2 \frac{x^3}{4} x dx = \frac{1}{4} \int_0^2 x^4 dx = \frac{1}{4} \frac{x^5}{5} \Big|_0^2 = \frac{8}{5}$$

dir. Bu durumda $S_0 = m\bar{x}$ olduğundan $\bar{x} = \frac{8}{5}$ metre olur. **Şekil ?** ye bakınız.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

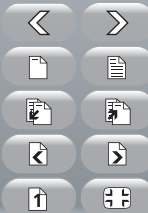
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

İki Boyutlu Kütlenin Statik Momenti ve Kütle Merkezi

I. Maddesel noktaların oluşturduğu sistemin statik momenti ve kütle merkezi:

Düzlemde (x_i, y_i) noktalarına yerleştirilmiş kütleleri m_i olan n tane maddesel noktaların oluşturduğu sistemi düşünelim. Bu sistemin toplam kütlesi

$$m = \sum_{i=1}^n m_i$$

dir. Bu durumda bu sistemin x -eksenine ve y -eksenine göre olmak üzere iki statik momenti vardır. Sistemin x -eksenine göre statik momenti $S_x = \sum_{i=1}^n y_i m_i$ ve y -eksenine göre statik momenti $S_y = \sum_{i=1}^n x_i m_i$ dir. Dolayısıyla sistemin dengede olması için her iki statik moment de 0 olmalıdır. Sistemin $x = \bar{x}$ doğrusuna göre statik momenti

$$S_{\bar{x}} = \sum_{i=1}^n (\bar{x} - y_i) m_i$$

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

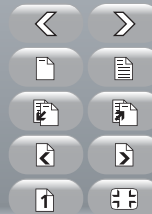
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

I. Maddesel noktaların oluşturduğu sistemin statik momenti ve kütle merkezi:

10/19

ve sistemin $y = \bar{y}$ doğrusuna göre momenti

$$S_{\bar{y}} = \sum_{i=1}^n (\bar{y} - x_i) m_i$$

dir. Bu durumda

$$S_{\bar{x}} = \sum_{i=1}^n (\bar{x} - y_i) m_i = 0$$

ise $S_x = \sum_{i=1}^n y_i m_i$ olduğu göz önüne alınırsa

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n y_i m_i}{\sum_{i=1}^n m_i} = \frac{S_x}{m}$$

ve

$$S_{\bar{y}} = \sum_{i=1}^n (\bar{y} - x_i) m_i = 0$$

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

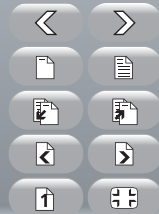
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

ise $S_y = \sum_{i=1}^n x_i m_i$ olduğu göz önüne alınırsa

$$\bar{y} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i m_i}{\sum_{i=1}^n m_i} = \frac{S_y}{m}$$

olur. Bu durumda $x = \bar{x}$ ve $y = \bar{y}$ doğrularının arakesit noktası olan $G = (\bar{x}, \bar{y})$ noktası sistemin kütle merkezidir. **Şekil** ? ye bakınız.

II. Fonksiyon grafikleri ile sınırlı sabit yoğunluklu maddesel düzlem levha parçasının statik momenti ve kütle merkezi:

$[a, b]$ aralığı üzerinde tanımlı sürekli f ve g gibi iki fonksiyonun grafikleri tarafından sınırlanan sabit yoğunluklu homojen maddesel düzlem levha parçası C olsun. Her $x \in [a, b]$ için $f(x) \geq g(x) \geq 0$ olduğunu varsayalım. Bu durumda bu levha parçasının x -eksenine ve y -eksenine göre olmak üzere iki statik momenti vardır. Dolayısıyla sistemin dengede olması için her iki moment de 0 olmalıdır. $[a, b]$ aralığının bir bölüntüsü

$$P = \{a = x_0, x_1, x_2, \dots, x_{i-1}, x_i, \dots, x_{n-1}, x_n = b\},$$

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

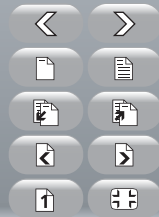
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

ve $\Delta x_i = x_i - x_{i-1}$ olsun. Bu durumda levhanın $x = x_{i-1}$ ve $x = x_i$ aralığındaki parçasının $x = \bar{x}$ doğrusuna göre statik momenti yaklaşık olarak $t_i \in [x_{i-1}, x_i]$ olmak üzere $\rho(\bar{x} - t_i) |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x$ olur. **Şekil 9** ye bakınız. Böylece $x = \bar{x}$ doğrusuna göre levhanın statik momenti

$$S_{\bar{x}} = \sum_{i=1}^n \rho(\bar{x} - t_i) |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i$$

olur. Böylece

$$S_{\bar{x}} = \sum_{i=1}^n \rho(\bar{x} - t_i) |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i = 0$$

ise

$$\sum_{i=1}^n \rho \bar{x} |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i = \sum_{i=1}^n \rho t_i |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i$$

yani

$$\bar{x} \sum_{i=1}^n \rho |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i = \sum_{i=1}^n \rho t_i |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i$$

olur. Bu durumda

$$\bar{x} \lim_{\|P\| \rightarrow 0} \sum_{i=1}^n \rho |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i = \lim_{\|P\| \rightarrow 0} \sum_{i=1}^n \rho t_i |f(t_i) - g(t_i)| \Delta x_i$$

ve dolayısıyla

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

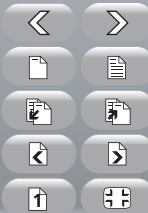
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

$$\bar{x} \int_a^b \rho |f(x) - g(x)| dx = \int_a^b \rho x |f(x) - g(x)| dx$$

olur. Böylece $\bar{x} = 0$ alınırsa $S_y = \int_a^b \rho x |f(x) - g(x)| dx$ olacağından $m = \int_a^b \rho |f(x) - g(x)| dx$ olduğunda göz önüne alınırsa

$$\bar{x} = \frac{\int_a^b \rho x |f(x) - g(x)| dx}{\int_a^b \rho |f(x) - g(x)| dx} = \frac{S_y}{m}$$

olur. Bu durumda $S_y = \bar{x}m$ olur.

Şimdi levhanın $y = \bar{y}$ doğrusuna göre statik momentini bulalım. Levhanın $x = x_{i-1}$ ve $x = x_i$ doğruları arasında kalan parçasının $\bar{y}$ doğrusuna göre statik momenti, $\frac{f(t_i) + g(t_i)}{2}$ değeri $f(t_i)$, $g(t_i)$ noktalarının orta noktası olduğundan yaklaşık olarak

$$\rho \left(\bar{y} - \frac{f(t_i) + g(t_i)}{2} \right) (f(t_i) - g(t_i)) \Delta x_i$$

olur. [Şekil ?](#) ye bakınız.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

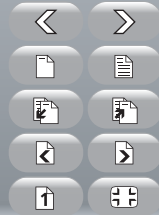
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Böylece $y = \bar{y}$ doğrusuna göre statik moment

$$S_{\bar{y}} = \sum_{i=1}^n \rho \left(\bar{y} - \frac{f(t_i) + g(t_i)}{2} \right) (f(t_i) - g(t_i)) \Delta x_i$$

olur. Böylece

$$S_{\bar{y}} = \sum_{i=1}^n \rho \left(\bar{y} - \frac{f(t_i) + g(t_i)}{2} \right) (f(t_i) - g(t_i)) \Delta x_i = 0$$

ise

$$\sum_{i=1}^n \rho \bar{y} (f(t_i) - g(t_i)) \Delta x_i = \sum_{i=1}^n \rho \frac{f(t_i) + g(t_i)}{2} (f(t_i) - g(t_i)) \Delta x_i$$

yani

$$\bar{y} \sum_{i=1}^n \rho (f(t_i) - g(t_i)) \Delta x_i = \frac{\rho}{2} \sum_{i=1}^n ([f(t_i)]^2 - [g(t_i)]^2) \Delta x_i$$

olur. Bu durumda

$$\bar{y} \lim_{\|P\| \rightarrow 0} \sum_{i=1}^n \rho (f(t_i) - g(t_i)) \Delta x_i = \frac{\rho}{2} \lim_{\|P\| \rightarrow 0} \sum_{i=1}^n ([f(t_i)]^2 - [g(t_i)]^2) \Delta x_i$$

ve dolayısıyla

$$\bar{y} \int_a^b \rho (f(x) - g(x)) dx = \frac{\rho}{2} \int_a^b ([f(x)]^2 - [g(x)]^2) dx$$

olur. Böylece $\bar{y} = 0$ ise

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

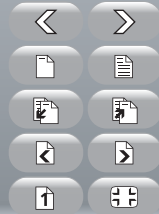
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

II. Fonksiyon grafikleri ile sınırlı sabit yoğunluklu maddesel düzlem levha parçasının statik momenti ve kütle merkezi:

15/19

$$S_x = \frac{\rho}{2} \int_a^b ([f(x)]^2 - [g(x)]^2) dx \text{ olacağından } m = \rho \int_a^b (f(x) - g(x)) dx \text{ olduğunda göz önüne alınırsa}$$

$$\bar{y} = \frac{\frac{\rho}{2} \int_a^b ([f(x)]^2 - [g(x)]^2) dx}{\rho \int_a^b (f(x) - g(x)) dx} = \frac{S_x}{m}$$

olur. Bu durumda $S_x = \bar{y}m$ olur. Böylece kütle merkezi $x = \bar{x}$ ve $y = \bar{y}$ doğrularının arakesit noktası olan $G = (\bar{x}, \bar{y})$ noktasıdır.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

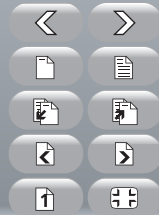
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Örnek

Analitik düzlemde $(3,2)$, $(2,-1)$, $(-4,3)$, $(1,4)$, $(5,-3)$ noktalarına dağılmış ve kütleleri sırasıyla 5, 4, 8, 6, 2 olan 5 tane maddesel noktanın oluşturduğu sistemin koordinat eksenlerine göre statik momentlerini ve kütle merkezini bulalım. **Şekil** ye bakınız.

* Sistemin toplam kütlesi $m = \sum_{i=1}^5 m_i = 25$ dir.

$$S_x = \sum_{i=1}^5 y_i m_i = 2 \times 5 + (-1) \times 4 + 3 \times 8 + 4 \times 6 + (-3) \times 2 = 210 = 48$$

$$S_y = \sum_{i=1}^5 x_i m_i = 3 \times 5 + 2 \times 4 + (-4) \times 8 + 1 \times 6 + 5 \times 2 = 245 = 7$$

ve

$$\bar{x} = \frac{S_y}{m} = \frac{7}{25}, \quad \bar{y} = \frac{S_x}{m} = \frac{48}{25}$$

olur. Yani sistemin kütle merkezi $G = (\bar{x}, \bar{y}) = \left(\frac{7}{25}, \frac{48}{25} \right)$ dir.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

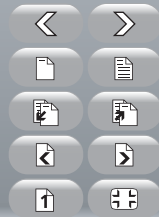
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Not

★ Levhanın yoğunluğu verilmemişse $\rho = 1$ alınır.

★ Yandaki Şekil ? deki gibi bir levha için

$$S_x = \rho \int_c^d y(f(y) - g(y)) dy \text{ ve } S_y = \frac{\rho}{2} \int_c^d ([f(y)]^2 - [g(y)]^2) dy$$

ile hesaplanır. Bu durumda her $y \in [c, d]$ için $g(y) = 0$ ise

$$S_x = \rho \int_c^d y f(y) dy \text{ ve } S_y = \frac{\rho}{2} \int_c^d (f(y))^2 dy$$

olur.

Örnek

$y^2 = x + 9$ parabolü, x -ekseni ve y -ekseni ile sınırlı homojen düzlem levhasının ikinci bölgede kalan parçasının statik momentlerini bulalım. Şekil ? ye bakınız.

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

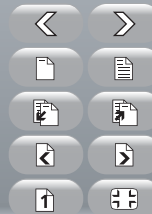
I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

☆ $x = y^2 - 9$ ve $y \in [0, 3]$ için $x \leq 0$ dir. Bu durumda

$$S_x = \int_0^3 y(-x) dy = - \int_0^3 y(y^2 - 9) dy = - \left(\frac{81}{4} - \frac{81}{2} \right) = \frac{81}{4}$$

ve

$$S_y = \frac{1}{2} \int_0^3 x(-x) dy = -\frac{1}{2} \int_0^3 x^2 dy = -\frac{1}{2} \int_0^3 (y^2 - 9)^2 dy = -\frac{324}{5}$$

olur. ↵

Kütle Merkezi

Örnek 1.

Örnek 2.

İki Boyutlu ...

I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Örnek

$y = 4 - x^2$ parabolü, x -ekseni ve y -ekseni ile sınırlı homojen düzlem levhasının birinci bölgede kalan kısmının statik momentlerini ve kütle merkezini bulalım. **Şekil** ?^o ye bakınız.

★ Burada $x = \sqrt{4 - y}$ olur.

$$S_x = \int_0^4 yx \, dy = \int_0^4 y\sqrt{4-y} \, dy = \frac{128}{15}$$

ve

$$S_y = \frac{1}{2} \int_0^4 xx \, dy = \frac{1}{2} \int_0^3 (4-y) \, dy = 4$$

olur. Diğer yandan

$$m = \int_0^2 (4 - x^2) \, dx = \frac{16}{3}$$

olur. Bu durumda $\bar{x} = \frac{S_y}{m} = \frac{3}{4}$ ve $\bar{y} = \frac{S_x}{m} = \frac{8}{5}$ olur.

İki Boyutlu ...

I. Maddesel ...

II. Fonksiyon ...

Örnek

Not

Örnek

Örnek

